

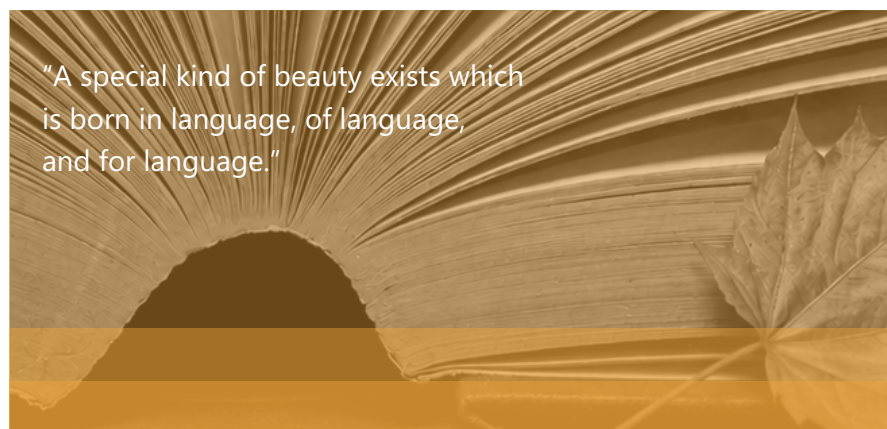


VOLUME 9, SEPTEMBER 2026

ISSN: 3060-4958



"A special kind of beauty exists which
is born in language, of language,
and for language."



**UZBEKISTAN STATE WORLD
LANGUAGES UNIVERSITY**

MORE INFO:

www.lingvospektr.uz



t.me/thelinguaspectrum



CONTENTS

LINGUISTICS		4
Sapayeva B.R.	The Artistic Interpretation of the Heroic Figure in Ancient Eastern Epics such as "Gilgamesh" and the "Shahnameh"	5
Mamarasulova G.A.	Translating Political Intent in Uzbek-English Presidential Discourse	11
Abdullaeva R.X.	National-cultural specifics of reflecting the aesthetic assessment of a person in the proverbial linguistic worldview	21
Ibragimova Sh.N.	Why Does AI Understand Some People Better Than Others? A Linguistic Perspective on Human-AI Communication and the Changing Human Mind	33
Khalliyeva G.I., Bazarbayeva J.M.	The Scholarly Study of Bobojon Sanoiy's Works	41
Rustamova D. M.	Phraseology and the dynamics of suspicion: a comparative linguocultural framework for Uzbek and English detective novels	51
Usmanaliyeva S.R.	Semantic structure of national-cultural scripts in English and Uzbek phraseological units: a comparative-cognitive analysis	62
Talibjanova A.L.	The Specificity of Youth Slang in English Journalistic Discourse	71
Akhmedova G.Ya.	Comparative-typological analysis of the concept "loneliness" in English and Uzbek lexicographical sources	78
Khakimova D.I.	Intensity and Typology of Hybridization within Digital Platforms (Materials from Telegram, TikTok, Instagram, Facebook)	85
Ismatov J.I.	Contemporary Trends in the Development of English Cultural Linguistics: Insights from Recent UK Studies	95
Borijonova G.Z.	Jean Rhys's Postcolonial Feminist Response to Brontë's Jane Eyre	102
Nazarova G.A.	The introduction and adaptation of English loanwords into the Uzbek language in the context of globalization	111
Olimova M.X.	Artistic interpretations of the symbol of seven in Uzbek national literary thought	122
Kuchkarov Sh.A.	Transformation of the information and communication environment under the influence of generative artificial intelligence	129
Djumabayeva J.Sh., Atadjanova M.I.	Classification of adverbs in English and Uzbek linguistics: similarities and differences in theoretical approaches	138
Usmonov O.I. Mukhiddinova D.Sh.	Pragmatics of indirect speech in the Russian and Uzbek communicative space	149
Sodiqova S.I., Mukhiddinova D.Sh.	Beyond the proper name: secondary person nominations as markers of social identity in digital media discourse	156

The Artistic Interpretation of the Heroic Figure in Ancient Eastern Epics such as “Gilgamesh” and the “Shahnameh”

Sapayeva Bibijon Rustamovna
sapayevabibijon1985@gmail.com

Teacher,
Urgench State University named after
Abu Rayhan Beruni

Annotation *This article examines the artistic interpretation of the heroic figure in Ancient Eastern epic tradition through a comparative typological study of the Epic of Gilgamesh and Ferdowsi's Shahnameh. Attention is devoted to Gilgamesh and Rostam, focusing on their historical foundations, heroic qualities, physical power, moral responsibility, human limitations, and relationship with fate. Gilgamesh is interpreted through his friendship with Enkidu, the death of his companion, and the subsequent search for immortality, which transforms the hero from a powerful ruler into a reflective individual confronting mortality. As well as, Rostam is presented as a heroic defender of homeland and social order whose courage, loyalty, spiritual responsibility, and tragedy shape the character. Moreover, the comparison shows that both heroes embody cultural ideals of strength and protection, while performing different artistic functions within their epics. Additionally, the study argues that heroism is represented not only through power, but also through ethical choice, psychological development, suffering, responsibility, and tragedy.*

Keywords *Gilgamesh, Bilgamesh, Enkidu, Rostam, Shahnameh, Sumer, Akkadian, epic hero, heroic character, mythology, historical figure, Eastern epic*

“Gilgamish” va “Shohnoma” singari qadimgi sharq eposida qahramon obrazining badiiy talqini

Sapayeva Bibijon Rustamovna
sapayevabibijon1985@gmail.com

O'qituvchi,
Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch
davlat universiteti

Annotatsiya *Mazkur maqolada qadimgi Sharq epik tafakkurining muhim namunalariidan bo'lgan “Gilgamish” dostoni va Firdavsiyning “Shohnoma” asarida qahramon obrazining badiiy talqini qiyosiy-tipologik jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot markazida Gilgamish va Rustam obrazlari turadi. Ularning tarixiy-afsonaviy asoslari, qahramonlik xususiyatlari, jismoniy kuchi, ma'naviy mas'uliyati, insoniy zaifliklari hamda taqdir bilan munosabati yoritiladi. Shuningdek, Gilgamish obrazi Enkidu bilan do'stligi, uning o'limi va abadiy hayotni izlash jarayonida ichki ruhiy o'zgarishlar orqali ochiladi. Rustam obrazi esa yurt himoyasi, jasorat, ma'naviy e'tiqod va Suhrob fojeasi bilan bog'liq holda talqin etiladi. Qiyosiy tahlil natijasida shuni aniqlash mumkinki, har ikki qahramonning xalq idealini ifodalashi, biroq turli madaniy muhitlarda o'ziga xos badiiy vazifa bajarishi aniqlanadi. Shu bilan bitga, ushbu tadqiqotda qahramonlikning faqat kuch bilan emas, balki mas'uliyat, ruhiy izlanish, insoniy kechinmalar va fojiaiy tajriba orqali ham shakllanishi asoslanadi. Mazkur yondashuv epik qahramonning shakllanishida tarixiy xotira, mifologik tasavvur va badiiy umumlashtirishning o'zaro aloqasini ko'rsatadi. qiyosiy*

natijalar epik qahramonning individual va qadriyatlarni mujassamlashtirishini namoyon etadi.

Kalit so'zlar *Gilgamish, Bilgamish, Enkidu, Rustam, Shohnoma, Shumer, Akkad, epik qahramon, qahramon obrazi, mifologiya, tarixiy shaxs, Sharq eposi*

Художественная интерпретация образа героя в древневосточном эпосе на примере «Гильгамеша» и «Шахнаме»

Сапаева Бибижон Рустамовна

sapayevabijon1985@gmail.com

*Преподаватель,
Ургенчский государственный университет
имени Абу Райхана Беруни*

Аннотация *В статье в сопоставительно-типологическом аспекте рассматривается художественная интерпретация образа героя в древневосточной эпической традиции на материале поэмы «Гильгамеш» и «Шахнаме» Фирдоуси. Основное внимание уделено образам Гильгамеша и Рустама, их историко-легендарным основаниям, героическим качествам, физической силе, нравственной ответственности, человеческим слабостям и отношению к судьбе. Образ Гильгамеша раскрывается через его дружбу с Энкиду, переживание смерти друга и последующий поиск бессмертия, что обуславливает внутреннюю трансформацию героя. Образ Рустама представлен через мотив защиты родины, храбрости, духовной ответственности и трагедии Сухраба. Сопоставление показывает, что оба героя воплощают представления народа об идеальном защитнике, однако получают различную художественную функцию в зависимости от культурно-исторического контекста. Исследование обосновывает, что героическое начало в обоих произведениях определяется не только физической мощью, но и нравственным выбором, внутренним поиском, личными переживаниями и трагическим опытом. Выявленные сходства и различия позволяют глубже раскрыть особенности древневосточной эпической поэтики и закономерности формирования героического образа. Это позволяет определить общие типологические признаки и национальные особенности героических моделей Востока.*

Ключевые слова *Гильгамеш, Бильгамеш, Энкиду, Рустам, «Шахнаме», Шумер, Аккад, эпический герой, образ героя, мифология, историческая личность, восточный эпос*

Eposning xalq og'zaki ijodida paydo bo'lishi uning janr xususiyatlarini va mazmunan serqatlam bo'lishiga zamin yaratdi. Jonli epik ijodning og'zaki an'analarda yashashi va tarqalishi shunga olib keldiki, tildan tilga, avloddan avlodga bir tarixiy davrdan ikkinchi tarixiy davrga ko'chgan epos, endilikda yangi-

yangi ohang va lavhalar, afsona va rivoyatlar, g'ayrioddiy mavjudotlar va qahramonlar, diniy e'tiqod va xulq-atvor normalari, tarixiy fakt va siymolarni o'ziga uzluksiz singdirib boradi.

Tasvirga olingan voqeaning faqat ko'lamdorligi emas, balki badiiy – tasviriy vosita va usullarning sistemasi, mubolag'a va

tashbehlar, tafsilotli tasvirlar, hodisa va manzaralarning sokin va tantanavor oqimi ham eposda ulug'vorlik va dunyoviy qamrov taassurotini tug'diradi.

Qadimgi Sharq adabiyoti insoniyatning eng qadimiy badiiy tafakkur namunalari o'zida mujassam etadi. Ushbu an'anada tarixiy shaxslar, afsonaviy qahramonlar va mifologik syujetlar o'zaro qorishib, avloddan avlodga o'tib kelgan. Qadimgi shumer xalqining "Gilgamish" (Abdurahmonov, 2006) haqidagi doston hamda Firdavsiyning "Shohnoma (Firdavsiy. Shohnoma, 1975)"si ana shu epik an'ananing muhim namunalarini sifatida qahramonlik, hokimiyat, vatanparvarlik, insoniy mas'uliyat va o'lim masalalarini badiiy ifodalaydi.

Ushbu maqolaning asosiy maqsadi – manbada berilgan material asosida Gilgamish va Rustam obrazlarining badiiy-falsafiy mazmunini qiyosiy jihatdan ko'rsatishdir. Tadqiqotda tarixiylik va afsonaviylikning o'zaro munosabati, qahramonning kuchi bilan bir qatorda uning insoniy zaifliklari ham tahlil qilinadi.

1. Gilgamish obrazining tarixiy va afsonaviy asoslari

Ashshurbanipal kutubxonasidan topilgan sopol kitoblar orasida Mesopotamiyaning ulug' tarixiy-afsonaviy qahramoni Bilgamish haqidagi she'rlar turkumi ham uchraydi. Keyinchalik akkadlar ushbu materiallarni o'zlashtirib, o'z tillarida 12 qismdan iborat tugal doston yaratganlar. Shumer tilidagi sopol kitoblar topilgunga qadar doston asosan akkadlarning adabiy merosi sifatida mashhur bo'lgan. Akkad ijodkorlari shumerlardan yetib kelgan adabiy parchalarni tizimlashtirib, qahramonlarning nomlari va ayrim voqealarini o'z tillari hamda urf-odatlariga moslashtirganlar.

Manbaga ko'ra, Gilgamish tarixiy shaxs bo'lib, Uruk (Erex) shahrining birinchi sulolasi hukmdorlaridan biri hisoblanadi. Uning yashagan davri borasida turli fikrlar mavjud: ayrim tadqiqotchilar uni miloddan avvalgi 2700-yillar, boshqalari esa miloddan avvalgi 2600-yillar atrofida yashagan deb hisoblaydi.

Demak, Gilgamish obrazi tarixiy xotira bilan xalq og'zaki ijodining uzoq davom etgan badiiy qayta ishlanishi natijasida shakllangan.

"Bilgamish" dostonining asosiy g'oyalaridan biri kuchli pahlavon ham abadiy yashay olmasligi, insonning ilohiy tartib va taqdir oldidagi mas'uliyatini anglashidir. Shu jihatdan qahramon obrazi faqat jismoniy qudrat timsoli bo'lib qolmay, balki insonning mavjudlik, o'lim va abadiyat haqidagi savollarini ifodalovchi obrazga aylanadi.

2. Syujetning shakllanishi va badiiy transformatsiya

Shumer tilida saqlangan syujet bilan akkad nusxasi o'rtasida ayrim farqlar mavjud. Masalan, shumer nusxasining birinchi qo'shig'i "Bilgamish va Akka" deb nomlanib, unda Bilgamish Kish hukmdori Akkaga qarshi kurashadi. Bilgamish do'sti Enkidu, xalq yig'ini va oqsoqollar maslahati bilan Akkad zulmidan qutulish uchun jangga o'tlanadi va jang uning g'alabasi bilan yakunlanadi.

Dostonda Enkiduning yovvoyi holatdan inson qiyofasiga o'tishi, Bilgamishning Ishtar sevgisini rad etishi kabi syujetlar ham mavjud. Manbada bu epizodlarning ayrimlari aslida alohida kichik asarlar sifatida shakllanganligi, keyinchalik esa yirik epik tuzilma tarkibiga kirganligi ta'kidlanadi. Bu holat qadimgi epik matnlarning uzoq tarixiy davr mobaynida boyib, takomillashib va falsafiyflashib borganini ko'rsatadi.

3. Rustam obrazi va "Shohnoma"dagi qahramonlik konsepsiyasi

"Shohnoma" shohlar haqidagi ulkan epik asar bo'lib, unda qariyb to'rt yuz yillik tarixiy davrni qamrab olgan afsonaviy va tarixiy shaxslar tasvirlanadi. Asarning markaziy qahramonlaridan biri Seystonlik yengilmas bahodir Rustamdir. Firdavsiy Rustamni mag'rur tabiatli, o'z vatani va xalqiga sodiq, jangdan tap tortmaydigan mard qahramon sifatida tasvirlaydi.

Rustam obrazining muhim jihatlaridan biri uning Yaratganga murojaat qilishi va qiyinchiliklarni yengishda ilohiy panoh izlashidir. Manbada keltirilgan baytlarda

qahramon tang ahvolda qolgan paytda pok Yazdondan panoh so'rashi, adolatli Xudodan yuz o'girishni aqlsizlik deb bilishi ifodalangan. Shu sababli Rustamning qahramonligi faqat jismoniy kuch bilan emas, balki ma'naviy e'tiqod va mas'uliyat bilan ham bog'lanadi.

4. Qahramonning kuchi va insoniy zaifligi

Gilgamish va Rustam obrazlarini qiyoslashda ularning favqulodda jismoniy kuchi bilan bir qatorda insoniy chegaralari ham muhim ahamiyatga ega. Gilgamish haqidagi doston insonning abadiy yashay olmasligi masalasini markazga olib chiqsa, "Shohnoma" Rustam obrazida qahramonlik bilan fojiaiy taqdirni birlashtiradi.

Firdavsiy Rustamni yuksak darajada ulug'lagan bo'lsa-da, uni kamchiliklardan xoli ideal inson sifatida tasvirlamaydi. Rustam o'z vatanini dushmanlar qo'lga bermaslikni oliy maqsad deb biladi, biroq har bir inson kabi u ham o'limdan qo'rqadi. Shu sababli bilak kuchi yetmagan joyda aql va hiylaga murojaat qiladi. Eng katta fojiaiy holat esa uning aslida o'z zurriyoti bo'lgan Suhrobni tanimay, uni dushman deb bilib o'ldirishidir.

Suhrob fojeasi Rustam obrazining insoniy qirrasini ochib beradi. Qahramon jang maydonida yengilmas bo'lsa-da, o'z taqdirining eng og'ir sinovi oldida ojiz qoladi. Ota o'z farzandining fojeasiga sababchi bo'lishi "Shohnoma"dagi eng ta'sirli epizodlardan birini tashkil etadi. Bu jihat qahramonlikning mutlaq mukammallik emasligini, balki insoniy mas'uliyat va fojiaiy tanlovlar bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatadi.

5. Gilgamish va Rustam obrazlarining qiyosiy-tipologik xususiyatlari

Gilgamish va Rustam obrazlari turli tarixiy-madaniy muhitda shakllangan bo'lsa-da, ularni birlashtiruvchi muhim jihatlar mavjud. Har ikki qahramon xalqning ideal qahramon haqidagi tasavvurlarini o'zida mujassamlashtiradi. Ular oddiy insonlardan kuch-qudrati, jasorati, irodasi va jamiyat oldidagi mas'uliyati bilan ajralib turadi. Shu bilan birga, mazkur obrazlarning badiiy

qimmatini faqat ularning g'ayritabiiy kuchi bilan belgilanmaydi. Aksincha, qahramonlarning qo'rquvi, iztirobi, xatosi, yo'qotishi va o'lim oldidagi ojizligi ularni hayotiy va psixologik jihatdan ishonarli obrazlarga aylantiradi.

Gilgamishning obraz sifatida rivojlanishida uning ichki o'zgarishi alohida ahamiyat kasb etadi. Dostonning dastlabki qismlarida u o'z kuchiga haddan tashqari ishongan, hokimiyat imkoniyatlaridan foydalanadigan hukmdor sifatida namoyon bo'ladi. Enkidu bilan uchrashuv esa uning hayotida tub burilish yasaydi. Do'stlik, hamrohlik va yo'qotish tajribasi Gilgamishning dunyoqarashini o'zgartiradi. Ayniqsa, Enkiduning vafoti qahramonni inson umrining mazmuni va o'limning muqarrarliligi haqida chuqur o'ylashga majbur qiladi. Shunday qilib, Gilgamishning qahramonlik yo'li tashqi janglardan ichki ruhiy izlanish sari rivojlanadi.

Rustam obrazida ham kuch va ma'naviy mas'uliyatning uyg'unligi kuzatiladi. U yurt tinchligi va xalq manfaatini shaxsiy manfaatlardan ustun qo'yadigan bahodir sifatida tasvirlanadi. Uning ko'plab janglardagi g'alabalari nafaqat jismoniy qudratni, balki jasorat, tajriba va vaziyatni to'g'ri baholash qobiliyatini ham namoyon etadi. Biroq Rustamning hayoti ham fojiaiy taqdir bilan chambarchas bog'langan. Suhrob bilan bog'liq voqealar qahramonning kuchi uning barcha muammolarini hal qila olmasligini ko'rsatadi. Bu fojea orqali Firdavsiy insonning taqdir, bilimsizlik va noto'g'ri qarorlar oldidagi ojizligini ochib beradi.

Mazkur ikki obrazning o'xshash jihatlaridan yana biri – ularning shaxsiy taqdirining xalq va jamiyat taqdiri bilan bog'langanidir. Gilgamish Uruk hukmdori sifatida shahar va uning aholisi oldida mas'ul bo'lsa, Rustam Eron va uning xalqining himoyachisi sifatida gavdalanadi. Shu ma'noda ular individual qahramon emas, balki kollektiv xotira va milliy-ma'naviy qadriyatlarining badiiy ifodasidir. Qahramonning shaxsiy jasorati jamiyatning xavfsizligi, adolat va tartibni saqlash g'oyalari bilan uyg'unlashadi.

6. Qiyosiy tahlil

Mezon	Gilgamish	Rustam
Tarixiy-afsonaviy asos	Tarixiy hukmdor obrazi afsonaviy syujetlar bilan boyigan	Tarixiy va afsonaviy an'ana doirasidagi epik qahramon
Asosiy xususiyat	Kuch, hukmdorlik, insoniy chegaralarni anglash	Kuch, mardlik, vatanparvarlik va ma'naviy e'tiqod
Insoniylik	Abadiylikka intilish va o'lim muammosi orqali ochiladi	Xatolar, qo'rquv va Suhrob fojeasi orqali ochiladi
Badiiy vazifa	Inson va taqdir munosabatini anglatish	Qahramonlik va fojiaiviy insoniylikni uyg'unlashtirish

1-jadval.

Qiyosiy jadvalda ko'rsatilgan mezonlar qadimgi Sharq eposlarida qahramon obrazining badiiy qurilishi va falsafiy mazmunini yanada chuqurroq anglash imkonini beradi. "Gilgamish" va "Shohnoma" qahramonlari turli madaniy muhitda yaratilgan bo'lsa-da, ularning qahramonlik konsepsiyasida umumiy tipologik belgilar mavjud.

Tarixiy-afsonaviy asos – Gilgamish Uruk shahrining tarixiy hukmdori sifatida tilga olinadi, biroq epik an'ana ta'sirida uning obrazi ilohiy xususiyatlar bilan boyitilgan. Doston boshida Gilgamishning "ikki qismi ilohiy, uchdan bir qismi inson" ekani ta'kidlanadi. Rustam esa "Shohnoma"da Eron xalqining afsonaviy pahlavoni, yurt himoyachisi va milliy qahramoni sifatida tasvirlanadi. Demak, har ikki obraz tarixiy va afsonaviy qatlamlarning uyg'unlashuvi natijasida shakllangan.

Qahramonlik va kuch talqini – Gilgamish Humbaba va Samoviy Buqa bilan janglarda o'zining favqulodda qudratini namoyon etsa, Rustam ajdarho, dev va boshqa yovuz kuchlarni yengadi. Ikkala eposda ham qahramonning kuchi shaxsiy manfaat uchun emas, balki jamiyatni himoya qilish va adolatni tiklash g'oyasiga xizmat qiladi.

Insoniylik va fojiaiviylik – Har ikki qahramon yengilmas bahodir sifatida tasvirlansa-da, ularning insoniy zaifliklari obrazning badiiy qimmatini oshiradi.

Enkiduning o'limi Gilgamishni hayot va o'lim mohiyati haqida mushohada qilishga majbur qiladi. Rustam esa Suhrobni tanimay o'ldirgani sabab chuqur fojiaiviy iztirobni boshdan kechiradi. Shu jihatdan qahramonlik insoniy mas'uliyat bilan uyg'unlashadi.

Badiiy vazifasi – Gilgamish obrazi insonning abadiylikka intilishi va taqdir oldidagi ojizligini ifodalasa, Rustam obrazi vatanparvarlik, jasorat va axloqiy burch timsoli sifatida namoyon bo'ladi. Har ikki epos qahramon orqali jamiyatning ma'naviy qadriyatlari va ideal inson haqidagi tasavvurlarini aks ettiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, "Gilgamish" va "Shohnoma"da qahramon obrazi tarixiy xotira, mifologik tasavvur va badiiy umumlashtirishning uyg'unligi asosida shakllangan. Gilgamish obrazi kuch-qudrat, hukmdorlik, Enkidu bilan do'stlik va o'lim muqarrarligini anglash orqali ichki ruhiy o'zgarishni ifodalasa, Rustam obrazi jasorat, yurt himoyasi, ma'naviy mas'uliyat va Suhrob fojeasi orqali insoniy hamda fojiaiviy qirralari bilan namoyon bo'ladi. Qiyosiy-tipologik tahlil har ikki qahramonning xalq idealini ifodalashini, biroq ularning badiiy vazifasi turli madaniy-tarixiy sharoitlarda farqlanishini ko'rsatdi. Shunday qilib, qahramonlik mazkur eposlarda faqat jismoniy kuch emas, balki axloqiy tanlov, ruhiy kamolot, jamiyat oldidagi mas'uliyat va taqdir bilan

munosabat orqali belgilanadi. Ushbu
o'xshashlik va farqlar qadimgi Sharq epik

tafakkurining umumiy va milliy xususiyatlarini
yoritishga xizmat qiladi.

References:

1. Abdurahmonov, A. (2006). *Turkiy xalqlar og'zaki ijodi*. Samarqand.
2. Firdavsiy. (1975). *Shohnoma*. G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti.